

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ทราบพฤติกรรมการดูละครโทรทัศน์ ความพึงพอใจ และประสบการณ์ด้านความเชื่อและทัศนคติ ที่ได้รับการดูละครโทรทัศน์หลังข่าว ในกลุ่มผู้หญิงที่เป็นผู้ดูละครโทรทัศน์มาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่าง อย่างเฉพาะเจาะจง และใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 30 คน

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมก่อนการดูละครที่แสดงถึงความตั้งใจในการดูละครโทรทัศน์สูงมาก คือ พยายามดูให้ได้ครบทุกตอน ไม่พลาดจากการดู ยกเว้น ถ้ามีธุระสำคัญจำเป็น แต่ถ้าเมื่อพลาดก็จะให้คนที่อยู่บ้านอัดวีดิโอไว้ให้ หรือบางคนก็ต้องให้เพื่อนเล่าให้ฟัง รวมทั้งหาบทละครโทรทัศน์ที่ตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ มาอ่าน

พฤติกรรมขณะดูละครก็แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง ได้นัดตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับละครที่ดูโดยการวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครหรือเนื้อเรื่อง ไปด้วยขณะที่ดู ส่วนใหญ่การวิพากษ์วิจารณ์มักเป็นเรื่องของบทบาทตัวละคร ที่แสดงให้เห็นถึง ความร้ายกาจ ความอิจฉาริษยา ความไร้เดียงสาที่มากเกินไปของตัวละคร โดยให้เหตุผลว่าการดูไปด้วยวิพากษ์วิจารณ์ไปด้วย ทำให้ การดูละครสนุกขึ้น มีกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ที่ดูโดยไม่ได้อะไรวิจารณ์โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากตัวละครเล่นไปตามบทที่เขียน การด่าว่าวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า ขณะที่ดูละครนั้นกลุ่มตัวอย่างจำนวนครึ่งหนึ่ง จะไม่ทำกิจกรรมอื่น ขณะที่ดูละคร ยกเว้นช่วงโฆษณา แต่อีกครึ่งหนึ่งจะทำกิจกรรมอื่นเช่น

กินขนม อ่านหนังสือพิมพ์ ในขณะที่ดูละครด้วย ซึ่งก็มักเป็นกิจกรรมที่ยังสามารถดูละครไปด้วยได้

พฤติกรรมหลังการดูละคร คือ การนำเอาละครไปเป็นประเด็นสนทนา พูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนที่ทำงานนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด คือ 27 คน ได้นำเรื่องราวในละครไปพูดคุย สนทนากับเพื่อน ซึ่งมักพูดคุยในทานองหาแนวร่วมของคนที่มีความรู้สึกตรงกัน เช่น ร่วมวิจารณ์ความร้ายกาจของตัวอิจฉา ความน่ารัก รูปหล่อของพระเอก เป็นต้น รวมทั้งใช้ละครเป็นสื่อกลางในการเข้าร่วมกลุ่ม

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 21 คน มีพฤติกรรมการอ่านสิ่งพิมพ์สนับสนุนรายการละครโทรทัศน์ด้วย คือส่วนใหญ่จะอ่านนวนิยายดัดแปลงจากบทละครโทรทัศน์ที่ตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และ เดลินิวส์ เหตุผลหลักในการอ่าน คือ ต้องการทราบเรื่องล่วงหน้า และบทที่จะตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์จะแตกต่างจากที่เล่นในโทรทัศน์ด้วย ดังนั้นการอ่านหนังสือพิมพ์ จึงให้ความรู้สึกที่แตกต่างจากการดู ส่วนใหญ่ของคนกลุ่มนี้จะต้องอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำ อีก 9 คนนั้นไม่อ่านบทละครในหนังสือพิมพ์ โดยให้เหตุผลว่าถ้ารู้เรื่องก่อนจะทำให้ดูละครไม่สนุก อีกทั้งความไม่สะดวกในการติดตามอ่านด้วย

สิ่งพิมพ์อีกประเภทหนึ่งคือ นวนิยายที่นำมาเป็นละครโทรทัศน์ ก็พบว่าผู้ที่เคยอ่านนิยายบางเรื่องมาก่อนที่จะนำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ถึง 21 คน และ 3 คนของกลุ่มนี้จะติดตามเช่านิยายเรื่องที่ไม่เคยอ่าน แต่นำมาเป็นละครโทรทัศน์ ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ คือต้องการทราบเรื่องล่วงหน้าซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มามีพฤติกรรมการอ่านบทละครในหนังสือพิมพ์ และอ่านนิยายก่อนหรือหลังจากนิยายเรื่องนั้นนำมาเป็นละครโทรทัศน์ มักจะเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา

การดูละครโทรทัศน์เพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นเหตุผลหลักที่กลุ่มตัวอย่าง 21 จาก 30 คน ตอบ เนื่องจาก การดูละครเป็นเรื่องเบา ๆ ไม่มีสาระให้ต้องขบคิด และคุ้นเคยกับวีดิทัศน์เรื่องและเนื้อเรื่องทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวของละครได้ง่าย ไม่ต้องใช้ความคิดมากจึงทำให้เกิดความเพลิดเพลินในการดู มีข้อน่าสังเกตว่า

ผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาจะเป็นผู้ที่ดูละครเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับต่ำ

การได้เห็นสิ่งสวยงามเช่น ชุด และฉาก ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากการดูละคร โดยชอบเครื่องแต่งกายและฉากของละครประเภทย้อนยุค เช่น ปริศนาวนิดา แม่หญิง เป็นต้น และพบอีกด้วยว่า มีการเลียนแบบเครื่องแต่งกายและทรงผมของตัวละครด้วย ในกลุ่มผู้ที่ชอบเห็นของสวยงามจากการดูละครนี้ยังพบอีกด้วยว่า เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับอาชีวศึกษามากกว่าระดับอุดมศึกษา

ตารางที่แสดงในละครก็มีผลต่อการเลือกดูละคร กลุ่มตัวอย่าง 14 คน ให้เหตุผลว่าดูละครเพราะ ชอบตาราง แม้เนื้อเรื่องจะดีแต่ถ้าตารางไม่เป็นที่คุ้นเคย หรือไม่เป็นที่ชื่นชอบ ก็จะไม่ติดตามดูละครเรื่องนั้น นอกจากจะดูว่าละครเรื่องใดมีตารางที่ชอบแสดงด้วยแล้ว กลุ่มตัวอย่างยังพิจารณาอีกว่า ละครเรื่องนั้นวางตัวดาราสมกับบทบาทตามเรื่องด้วยหรือไม่ กลุ่มผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะให้ความสำคัญกับตาราง น้อยกว่ากลุ่มผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและระดับต่ำ

กลุ่มตัวอย่าง 11 คน ให้ความสำคัญกับเนื้อเรื่อง โดยพิจารณาว่าเนื้อเรื่องนั้นสนุก น่าติดตาม และเป็นแนวเรื่องที่ชอบหรือไม่ ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะให้ความสำคัญแก่เนื้อเรื่องมากกว่า นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า กลุ่มตัวอย่างที่ชอบทั้งตารางและเนื้อเรื่องนั้น ก็จะทำให้หันหน้าให้ความสำคัญแก่ตารางมากกว่าเนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องที่นิยมดูมักจะเป็นแนวชีวิตที่มีลักษณะค่อนข้างสมจริง รองลงมาคือแนวรักโรแมนติก ส่วนแนวเรื่องที่ไม่ชอบคือ แนวเรื่องที่มีสาระหนัก ๆ เกี่ยวกับการเมือง เช่น ฝั่งแดง เมืองโพสเพล และเรื่องปี เช่น แม่เบี้ย

เหตุผลสำคัญอีกเหตุผลหนึ่งในการถูกละครคือ เป็นการดูเพื่อหลีกเลี่ยงจากความเครียด ในปัญหาชีวิตประจำวัน มีจำนวน 14 คน ปัญหาเหล่านั้นได้แก่ ปัญหาจากการทํานาน การจราจร และปัญหาส่วนตัว อีก 16 คน ถูกละครแล้วได้สมมติตัวเองเข้าไปอยู่ในละคร ด้วย ส่วนมากจะสมมติตัวเองเป็นนางเอก การถูกละครแบบนี้ก็จัดเป็นการดูเพื่อหลีกเลี่ยง (escape) ด้วย

มี 5 คน ที่ถูกละครด้วยเหตุผลเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงจากความเบื่อหน่าย ความซ้าซาก จาเจเนชีวิต หรือถูกละครเพราะไม่มีอะไรจะดู อีก 5 คน ดูเพราะ เป็นอุปนิสัย เป็นความเคยชินที่จะต้องดู เพราะดูละครมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว และอีก 2 คน ให้เหตุผลว่าดูเพราะละครแพร่ภาพในช่วงเวลาที่สะดวกเหมาะสมแก่การดู

พบว่า 24 คน ถูกละครแล้วได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตคนอื่น หรือเป็นการดูเพื่อสำรวจความเป็นจริง ซึ่งระดับผู้ที่จบการศึกษาชั้นอาชีวศึกษาจะถูกละครด้วย เหตุผลดังกล่าวมากกว่ากลุ่มอื่น และ อีก 17 คน ถูกละครแล้วได้รับความบันเทิงในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าจะถูกละครด้วยเหตุผลนี้มากกว่ากลุ่มอาชีวศึกษา และกลุ่มอุดมศึกษา

ประสบการณ์ด้านความเชื่อหรือทัศนคติที่ได้รับจากการดูนั้นพบว่ามี 3 ประเด็น ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ คือกลุ่มตัวอย่างได้รับความเชื่อที่ว่า ทาดีได้ดี ทาชั่วได้ชั่ว จำนวน 7 คน เชื่อว่าพรหมจรรย์เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตลูกผู้หญิงหรือเป็นผู้หญิงต้องประพฤติตัวเรียบร้อย จำนวน 10 คน อีก 3 คน เชื่อว่าชีวิตหรือชะตากรรมเป็นสิ่งที่กำหนดได้ มีข้อน่าสังเกตคือ กลุ่มที่เชื่อว่าพรหมจรรย์เป็นเรื่องสำคัญสำหรับลูกผู้หญิง ส่วนใหญ่คือ ผู้ที่มีการศึกษต่ำ

อภิปราย

ผลการวิจัยนี้ ได้แสดงคำตอบที่สอดคล้องกับหลักความคิดพื้นฐานทางทฤษฎีการใช้สารกับความพึงพอใจที่เกิดจากการใช้สาร นั่นก็คือพบว่ากลุ่มตัวอย่างดูละครโทรทัศน์ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะทางสังคมและจิตวิทยาส่วนบุคคล และพบว่าระดับการศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งในลักษณะทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจบางประการซึ่งจะอภิปรายในภายหลัง Katz (1988:363) กล่าวว่า การศึกษาแนวการใช้สารและความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สารนี้ ไม่ได้มุ่งศึกษาถึงผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการใช้สื่อ หากแต่เน้นไปยังการเลือกลักษณะต่างๆ ที่สื่อเสนอให้ เหมือนกับการเลือกอาหารจากรายการอาหาร การศึกษานี้จึงพบว่าหลังจากที่ผู้ดูได้เลือกเสิร์ฟละครโทรทัศน์ช่วงหลังข่าวภาค 20.00 น. ซึ่งเป็นอาหารจานโปรดจากบรรดารายการต่างๆ ที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์แล้ว ผู้ดูยังได้รับการตอบสนองความพึงพอใจด้านต่างๆ อีกด้วย แต่การศึกษานี้มีข้อเป็นแต่เพียงการศึกษาให้รู้คำตอบว่า ผู้ดูได้รับการตอบสนองความพึงพอใจด้านใดบ้างเท่านั้น แต่ที่สำคัญกว่าก็คือการศึกษาอันดับของความพึงพอใจด้วยว่า ผู้ดูได้รับความพึงพอใจอะไรเป็นอันดับหนึ่ง และอันดับรองๆ ลงไป (Berger, 1986:106) ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงอันดับความพึงพอใจที่ผู้ดูได้รับการดูละครโทรทัศน์ ก็พบว่า ความพึงพอใจด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมทั้งความต้องการที่จะหนีหนี (escape) จากปัญหาต่างๆ และการได้รับอรรถประโยชน์ทางสังคม (social utility) จากละครโทรทัศน์ เป็นความพึงพอใจอันดับต้นๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับ การอภิปรายผลครั้งนี้จึงหยิบยกที่จะอภิปรายความพึงพอใจดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้พฤติกรรมการณ์ดูละครโทรทัศน์ ก็เป็นหัวข้อหนึ่งที่มีความสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงต้องการอภิปรายถึงพฤติกรรมดูละครโทรทัศน์เพื่อให้เห็นภาพรวมของการดูละครโทรทัศน์ได้ชัดเจนขึ้น

พฤติกรรมการณ์ดูละครโทรทัศน์

พฤติกรรมการณ์ก่อนดูโทรทัศน์ที่พบว่า ผู้ดูมีความตั้งใจสูงมากในการดู โดยพยายามดูให้ครบทุกตอนและรีบทำกิจกรรมต่างๆ ให้เสร็จก่อนละครจะแพร่ภาพ รวมทั้งขณะที่ดูก็จะไม่ค่อยทำกิจกรรมอื่น อันจะเป็นการรบกวนการดู อีกทั้งมีการอ่านบทละครตามหนังสือพิมพ์ ลักษณะต่างๆ

เหล่านี้แสดงให้เห็นถึง การเป็นผู้ดูที่กระตือรือร้น(active) ซึ่งเป็นข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษาแนวการสื่อสารและความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สาร ไม่เพียงแต่มีลักษณะของการเป็นผู้ดูที่กระตือรือร้นเท่านั้น พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ยังเป็นสิ่งยืนยันได้อีกว่า ละครโทรทัศน์เป็นแหล่งของการที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน (pleasure) อย่างแท้จริง เพราะคนดูได้ขวนขวายและพยายามที่จะรู้เรื่องราวของละครโทรทัศน์ให้มากที่สุดก่อน

พฤติกรรมที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งก็คือ การได้รับบรรณาการประโยชน์ทางสังคมจากการดูละครโทรทัศน์ ซึ่งก็คือการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไปใช้เป็นประเด็นพูดคุยสนทนาวิพากษ์วิจารณ์กับกลุ่มเพื่อนบ้านหรือกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน และบางคนก็ให้เหตุผลว่าที่ต้องดูละครบางเรื่องก็เพราะจะได้นำไปเป็นประเด็นพูดคุยกับลูกน้องที่ทำงาน ในฐานะที่คนเป็นหัวหน้าจึงควรต้องทราบนำเข้าถึงลูกน้อง และมีการนำเอาชื่อตัวละครไปตั้งเป็นชื่อลูกศิษย์เพื่อสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นกันเองก่อนเริ่มต้นบทเรียน ลักษณะเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ได้ก่อให้เกิดประเด็นในการพูดคุย ซุบซิบนิทา (gossip) ทั้งในและนอกจอ คือตัวละครที่อยู่ในจอที่จะมีการซุบซิบนิทากันไปตามบท ขณะเดียวกันผู้ดูที่เป็นแฟนละครก็ซุบซิบนิทาถึงตัวละครในเรื่อง ซึ่งทำให้เห็นว่าเขตแดนระหว่าง "เนื้อสาร" (text) และประสบการณ์ทางสังคม (social experience) นั้นเป็นเขตแดนที่เปราะบาง การซุบซิบนิทานี้เป็นรูปแบบหนึ่งที่แสดงความเป็นพิเศษ และยังเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ในแง่ที่ว่า การซุบซิบนิทานั้น เป็นการเชื่อมโยงและร่วมแบ่งปันความสนใจต่างๆ ของผู้ดูเข้าด้วยกัน (Brown, 1983:176) จากการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดต้องนำเรื่องราวในละครไปพูดคุยกับเพื่อน ซึ่งอาจจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตัวละคร หรือเป็นการร่วมชื่นชมตัวละครด้วยกัน ดังนั้นละครโทรทัศน์จึงเป็นเสมือน "ตัวเชื่อมต่อทางสังคม"(social cement) ซึ่งเชื่อมตัวผู้ดูเข้ากับตัวละครในเรื่อง กับครอบครัวและกับเพื่อนฝูงที่ล้วนเป็นแฟนละครด้วยกัน

เหตุที่คนดูละครโทรทัศน์สามารถนำเรื่องราวในละครไปเป็นสื่อกลางในการพูดคุยถกเถียง หรือซุบซิบในหมู่เพื่อนได้นั้น ก็เนื่องมาจากละครโทรทัศน์เป็นรายการที่อยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสม คือ ในช่วงเวลาที่จัดว่าเป็นช่วงสำคัญของละครโทรทัศน์ (prime time) คือช่วงระหว่าง 21.00-22.00 น. นั้น จะเห็นได้ว่ารายการโทรทัศน์แต่ละสถานีคือละคร ในหนึ่งคืนจะมีละครที่ออกอากาศในช่วงเวลาใกล้เคียงกันเพียง 4 เรื่องเท่านั้น ดังนั้นโอกาสที่คนดูจะดูละครเรื่องเดียวกันจึงมีมาก ละครจึงสามารถนำมาเป็นประเด็นสนทนาร่วมกันในหมู่

เพื่อนได้มากกว่าสื่ออื่นๆ เมื่อพิจารณาสื่ออื่นเช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์หรือหนังสือต่างๆ ไปซึ่งมีให้เลือกเป็นจำนวนมากในท้องตลาด ดังนั้นโอกาสที่คนจะอ่านเรื่องเดียวกันจึงมีน้อยมาก โอกาสที่คนจะดูละครเรื่องเดียวกันจากสื่อโทรทัศน์ ละครโทรทัศน์จึงเป็นรายการหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ดูในแง่ของการนำไปซื้อรถประโยชน์ทางสังคมได้มากกว่าสื่ออื่น

ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์

1. ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ผลการศึกษาพบว่า ความสนุกสนาน บันเทิง เป็นความพึงพอใจที่ผู้ดูได้รับมากที่สุดนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Compesi (1980:157) ที่ศึกษาถึงความพึงพอใจจากการดูละครโทรทัศน์ เรื่อง "All My Children" ที่พบว่า ผู้ดูได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการดูละครเรื่องนี้มากที่สุด ลักษณะของความสนุกสนานเพลิดเพลินนี้ นอกจากจะเป็นความเพลิดเพลินจากตัวเนื้อเรื่องแล้ว ยังรวมถึงลักษณะที่ผู้ดูได้ใช้ละครเป็นที่หลบหนีจากปัญหา และเป็นที่สามารถสมมติตัวเองเข้าไปสู่โลกของละคร (identify) ได้ด้วย ลักษณะดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ว่า

เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีภาพพจน์หลักคือ "เป็นสื่อเพื่อความบันเทิง" (กาญจนา แก้วเทพ, 2534:2) เช่นเดียวกับที่ Morgan (1983:500) พบว่าผู้รับสารให้เหตุผลหลักในการดูละครโทรทัศน์คือ "เพื่อความบันเทิง" และ "เพื่อความผ่อนคลาย" ยิ่งไปกว่านั้น ละครโทรทัศน์เองก็เป็นรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อความบันเทิงของผู้ชมเป็นหลัก เรื่องที่จะนำมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ก็มักจะเป็นเรื่องที่ที่เคยตีพิมพ์เป็นนวนิยายมาก่อน ซึ่งนวนิยายของไทยส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือ "เรingers" จุดมุ่งหมายของผู้อ่านโดยมากก็เพื่อหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน สัมผัสอารมณ์ไม่น่าพึงพอใจในชีวิตจริง (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523:350) เมื่อนวนิยายมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ "สาร" เดิมที่นวนิยายมีอยู่จึงได้ถ่ายทอดสู่ละครโทรทัศน์ด้วย จึงไม่เป็นที่แปลกใจเลยที่พบว่าความพึงพอใจของผู้ดูที่ได้จากละครโทรทัศน์ คือความสนุกสนานเพลิดเพลิน การได้หนีหนีจากปัญหาชีวิตประจำวัน เช่นปัญหาการทำงาน การจราจร หรือปัญหาส่วนตัวก็ตาม แต่การที่คนในสังคมเมืองอย่างกรุงเทพมหานครนี้ได้ติดละครโทรทัศน์อย่างมาก ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สภาพสังคมที่มีผู้คนนิยมดูละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหามาจากนวนิยายแบบหลีกเลี่ยง

นี้ ไม่น่าจะเป็นสภาพสังคมที่สุขสบาย และเป็นที่ยังพอใจ คนในสังคมจึง หาทงออกด้วยการ เข้าไปอยู่ในโลกของละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นโลกที่ไม่เหมือนกับโลกในความเป็นจริง ดังเช่นที่ กาญจนา แก้วเทพ (อ้างแล้ว, หน้า 16) พบว่าละครโทรทัศน์จำเป็นต้องมีเนื้อหาที่ตัดขาด จากปัญหาต่างๆ ที่เป็นจริงของโลก เพราะละครโทรทัศน์จะต้องทำหน้าที่เป็นสังคมอุดมคติ (Utopia) เพื่อเป็นแหล่งหลบภัยทางจิตใจของผู้คน เนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่ผู้คนประสบอยู่นั้น มักเป็นปัญหาสังคม ที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคน ไม่สามารถจะแก้ไขได้ด้วยขีดความสามารถตามลำพัง ในแง่ละครโทรทัศน์จึง เป็นสิ่งที่ช่วยพยุงรักษาสภาพความเป็นจริงในสังคม ให้ดูราวกับว่าเป็น สภาพที่ปราศจากปัญหาข้อขัดแย้งใดๆ ต่อไปได้ (ในการรับรู้ของผู้คน) ท่ามกลางสภาพความเป็นจริงที่มีปัญหาอยู่รอบด้านและท่วมทับ

2. การหลีกหนีจากความเป็นจริงด้วยการสมมติตนเองเข้าสู่โลกละคร

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบอีกด้วยว่าผู้ดูมักจะชอบสมมติตัวเองว่าเป็นตัวละครตัวหนึ่ง ในขณะที่ถูก ลักษณะเช่นนี้ Noble (1975 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ และศิริชัย ศรีกายะ) บอกว่า คือการเลียนแบบทางจิตใจ (identification) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่บุคคลนั้นๆ ตัวเอง สอดใส่เข้าไปในตัวละครโทรทัศน์อย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งเกิดความรู้สึกว่าตนนั้นก็คือตัวละคร นั้นเอง ดังนั้นไม่ว่าตัวละครจะถูกเขียนบทให้มีประสบการณ์ มีอารมณ์ความรู้สึกกับเหตุการณ์ต่างๆ อย่างไร ผู้ดูก็จะรู้สึกดังนั้นก็ไปด้วย ลักษณะเช่นนี้ก็จัดเป็นการดูละครเพื่อการหลีกหนีได้เช่นกัน และสามารถอธิบายได้ด้วยความเป็นจริงที่ว่า ในปัจจุบัน ช่องทางและโอกาสของการเลื่อนชั้น ทางสังคม (social mobility) ในโลกแห่งความเป็นจริงถูกปิดกั้นมากขึ้น การเลื่อนชั้นทาง สังคมที่มีอยู่จริง เช่นการขยันหมั่นเพียร การประหยัดอดออม การแต่งงานกับชนชั้นสูง ฯลฯ หาก แต่ในสภาพความเป็นจริง พบว่าการทำงานของโลกเหล่านี้ไม่มีประสิทธิภาพดีพอ หรือมีไม่ เพียงพอแก่คนชั้นกลาง จึงทำให้มีการเลื่อนชั้นทางจินตนาการ เมื่อพิจารณาจากแง่มุมที่ละคร โทรทัศน์ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียดจากชีวิตประจำวัน และเป็นช่องทางในการเลื่อนชั้นทางจินตนาการ จึงนับว่าละครโทรทัศน์ได้ทำหน้าที่สร้างความบันเทิง ให้แก่ผู้ดูอย่างแท้จริง

ลักษณะของการหลีกหนีเข้าสู่โลกของละครโทรทัศน์ จัดเป็นลักษณะร่วมของผู้ดูละคร โทรทัศน์ไม่เฉพาะแต่คนไทยเท่านั้น จากการสำรวจว่าทำไมคนอเมริกันจึงชอบอ่านเรื่องราว ขาวดารา ยอดนิมฮอลส์วู้ด พบว่า การติดตามเรื่องราวของดารายอดนิมนั้นช่วยทำให้เกิด

ความรู้สึกหลุดพ้นจากความเครียดความวิตกกังวล ในชีวิตประจำวันได้ชั่วคราว โดยการทำให้ลืมปัญหาของตัวเอง เพราะไปจดจ่อกับเรื่องของคนอื่น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญขึ้น และช่วยให้ทันสมัยต่อความเป็นไปของสังคมเนื่องจากดารามักเป็นผู้นำทางด้านแฟชั่นด้วย (ทวนไท ธรรม, 2535: 14) จึงเห็นได้ว่าดาราคือสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเสพละคร เพื่อหลีกเลี่ยงอีกประการหนึ่ง

มีข้อนำสัง เกตบางประการที่พบว่าการหลีกเลี่ยงหนีเข้าสู่โลกของละครนั้น เกิดขึ้นในขณะที่ผู้ดูละครโทรทัศน์ร่วมกับบุคคลอื่น ทั้งนี้ เพราะจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดอยู่ในระดับชั้นกลาง และชนชั้นต่ำนั้น พบว่าส่วนใหญ่แล้วลักษณะการดูละครโทรทัศน์นั้นจะดูร่วมกับสมาชิกในบ้าน เนื่องจากมีโทรทัศน์เพียงหนึ่ง เครื่อง เท่านั้น ลักษณะการดูโทรทัศน์ของคนไทยนี้ แตกต่างจากการดูโทรทัศน์ของคนในสังคมตะวันตกมาก เนื่องจากสังคมตะวันตกเป็นสังคมที่อยู่ในยุคอุตสาหกรรม สภาพสังคมมีความสลับซับซ้อนมาก จนทำให้คนรู้สึกแปลกแยก (alienation) ต่อสังคม และลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว การใช้ชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและอยู่แบบตัวคนเดียวจึงมีมาก ดังนั้นการดูโทรทัศน์ก็มักจะดูคนเดียว การหลบหนีจากปัญหาต่างๆ เข้าสู่โลกของละคร จึงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างเป็นส่วนตัว ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้แตกต่างจากคนไทย แม้ว่าสังคมไทยจะเริ่มก้าวเข้าสู่ประเทศการเป็นอุตสาหกรรมใหม่ หรือที่เรียกว่า "นิคส์" แล้วก็ตาม แต่วิถีการใช้ชีวิตของคนไทยก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก การพบคำตอบว่าผู้ดูละครโทรทัศน์ได้หลีกเลี่ยงหนี หรือได้สมมติตนเองสู่โลกของละครในท่ามกลางบุคคลอื่นนั้น จึงน่าสนใจ ซึ่งกรณีนี้เกิดขึ้นเพราะ

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเครื่องรับโทรทัศน์ยังเป็นสิ่งที่มีราคาสูงสำหรับชนชั้นกลางค่อนข้างต่ำและชนชั้นต่ำ การมีเครื่องรับโทรทัศน์เครื่องเดียวในบ้างจึงเป็นการเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ และเป็นการกำหนดลักษณะของการใช้สื่อโทรทัศน์ร่วมกันในสมาชิกของครอบครัว

2. วัฒนธรรมการดูความบันเทิงของคนไทย มีลักษณะของการรวมหมู่กันดู ดังที่เจตนา นาควัชระ (2532: 115) กล่าวว่า การแสดงพื้นบ้านของไทยแต่ดั้ง เดิมนั้นมักเป็นการแสดงกลางแจ้ง เวทีที่ใช้เป็นเวทีชั่วคราว ผู้ชมมีลักษณะ "ล้อมวง" ดูอย่างเป็นกันเองซึ่งสามารถจะนั่งดูบนเวที หรือจะลุกออกไปทำกิจส่วนตัว หรืออาจจะเดินไปซื้อของกินแล้วกลับมาชมใหม่และ จะกินไปดูไปก็ยังได้ ลักษณะล้อมวงกันดูนี้เอง เป็นหลักฐานยืนยันให้เห็นถึง วัฒนธรรม

การดูของคนไทย ดังนั้น อาการหลักหนิชงสู่โลกของละครในท่ามกลางบุคคลอื่นจึง เป็นเรื่องปกติในสังคมไทย

การวิพากษ์วิจารณ์ละครที่ดูเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง การดูละครโทรทัศน์ ผู้ถูกสัมภาษณ์บางคนกล่าวยืนยันว่า การดูละครโทรทัศน์นั้นถ้าดูคนเดียวไม่สนุก ถ้าดูหลายคน เพราะการดูหลายคนทำให้การวิพากษ์วิจารณ์ละครมีรสชาติมากขึ้น ลักษณะการวิพากษ์วิจารณ์ไปในขณะที่ยังดู ก็เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของการดูความบันเทิงของคนไทย ดังที่มีหลักฐานเป็นพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ถึงเจ้าดารารัศมี ลงวันที่ 24 เมษายน ร.ศ.128 ทรงเล่าถึงอุปนิสัยของนักดูละครไทยว่า ชอบคุยกัน ละครของไทยจึงจำเป็นต้องเป็นละครที่มีความหลากหลายในด้านรูปแบบของการแสดง และหลากหลายด้านของอารมณ์ เพื่อที่จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ดูผู้ชมได้ (เจตนา นาควัชระ:อ้างแล้ว) ดังนั้นลักษณะการพูดคุยขณะที่ยังดูละครจึง เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมการดูของคนไทยด้วย

3. พฤติกรรมการอ่านนวนิยายดัดแปลงจากบทละครโทรทัศน์

จากการศึกษาพบว่า ผู้ดูละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะอ่านนวนิยายดัดแปลงจากบทละครโทรทัศน์ที่ตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุผลว่าต้องการทราบเรื่องล่วงหน้า และเคยอ่านนวนิยายที่เป็นเล่มมาก่อน อีกทั้งเคยดูละครบางเรื่องซ้ำ กรณีที่ดูซ้ำนี้ให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการดูเปรียบเทียบ ในแง่ของการแสดง จากลักษณะเช่นนี้สามารถกล่าวได้ว่า ผู้ดูละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่รู้เนื้อเรื่องของละครมาก่อนแล้ว ดังนั้นสิ่งที่ผู้ดูติดตามดูจึงมีได้อยู่ที่ตัวเนื้อเรื่องแต่อยู่ที่รสของการดู ซึ่งรสหลักของการดูนี้มี 2 แบบคือ

1. ดารา

จะเห็นว่าดาราที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์นั้น ตัวแสดงหลักเช่น พระเอกนางเอก จะต้องมีความสวยหรือหล่อเป็นคุณลักษณะสำคัญ เพราะความสวยของดาราเป็นการสนองความฝันเรื่องความงามของคนดู คุณลักษณะสำคัญประการต่อมาคือจะต้องมีความสาว ซึ่งสามารถสังเกตได้ว่านางเอกมักจะมีอายุไม่เกิน 23-24 ปี พระเอกก็ต้องมีความหนุ่ม แม้แต่คนที่เล่นเป็นแม่ก็จะมีอายุไม่สอดคล้องกับวัยจริง เช่น เดือนเต็ม สาลิตุลย์ ดวงดา ดวงคมณี หรือชานภา นุตาคม ล้วนเคยได้รับบทเป็นแม่ ซึ่งเป็นบทที่สูงวัยกว่าอายุจริงของผู้แสดง (จิตรกรรณ์ วณิชพงศ์, 2534:13)

นอกจากนี้ ระหว่างความชอบดารากับเนื้อเรื่องนั้น ผู้ตอบสัมภาษณ์ระบุว่าเน้นความสำคัญของดารามากกว่าเนื้อเรื่อง โดยกล่าวยืนยันว่าบางเรื่องถ้าชื่อดาราที่ไม่คุ้นเคยหรือดาราแสดงไม่ดี ก็จะไม่ติดตามดูแม้เนื้อเรื่องจะน่าสนใจก็ตาม จึงเห็นได้ว่าดาราคือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ในรสของการดูละครโทรทัศน์

2. ภาษาภาพของโทรทัศน์ (VISUAL SIGN)

ละครโทรทัศน์ทุกมีลักษณะของความเป็น melodrama (melodrama) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของละครโทรทัศน์ ดังนั้นบทบาทของการโฆษณา การตัดต่อ การจัดแสง การวางตำแหน่งตัวละคร การแสดง ดนตรีที่โซ่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือภาษาภาพของโทรทัศน์ เช่นเดียวกับที่เจอร์ราต์ตี (Geraghty.C, 1991:30) สังเกตพบว่า การแสดง บท ดนตรี การเข้าชม จะมีบทบาทมากในตอนที่เป็น melodrama ของละคร เช่น การเน้นภาพโคลส-อัพใบหน้า หรือวัตถุสำคัญ การเคลื่อนไหวอย่างจงใจของตัวละคร หรือการแช่กล้องบนใบหน้าของตัวละครในตอนท้ายฉาก หรือการลอบมองกันอย่างมีความหมายระหว่างตัวละคร เหล่านี้เป็นการสื่อให้เห็นถึงความสำคัญและมีความหมาย ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางอารมณ์ และทำให้คนดูสามารถเข้าใจความหมายของท่าทางต่างๆ ได้ รสของภาษาภาพในละครโทรทัศน์นี้จะเปรียบกับคล้ายอรรถรสของการอ่านนวนิยาย ซึ่งอรรถรสที่ได้รับจากการอ่านนวนิยายได้แก่ ลักษณะการดำเนินเรื่อง กลวิธีการเขียน การใช้ภาษา เป็นต้น อรรถรสที่ได้รับจากการอ่านนวนิยาย จึงคล้ายกับรสที่ได้รับจากการดูละครโทรทัศน์ คือความเพลิดเพลินจากการดูดาราและจากภาษาภาพของละครโทรทัศน์นั่นเอง

3. ประสบการณ์ที่ได้รับจากการดูละครโทรทัศน์

การศึกษาครั้งนี้ยังพบอีกว่า ผู้ดูได้รับประสบการณ์ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์ เป็นเรื่องสำคัญของผู้หญิง คำตอบนี้มีความสัมพันธ์กับลักษณะเนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์ เนื่องจากละครโทรทัศน์ช่วงหลักข่าวภาค 20.00 น. นั้นมักจะถูกเรียกว่าละครหน้าเน่า คือมีเนื้อหาและโครงการซ้ำซากและวนเวียนอยู่เช่นเดิม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอก็ตาม จึงเปรียบเสมือนนี้ที่หยุดนิ่ง ซึ่งกลายเป็นหน้าเน่าในที่สุด มาลี จันทโรธรณ์ (2534:114) พบว่าโครงเรื่องของละครโทรทัศน์นั้นจะเริ่มต้นเรื่องในขณะที่ชีวิตของตัวละครแต่ละคน ยังดำเนินไปอย่างราบเรียบ จากนั้นจึงเริ่มมีเหตุการณ์ต่างๆ นานาเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อพลิกผันชีวิตของตัวละครให้เกิดความสับสน ยุ่งเหยิง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นและสะเทือนอารมณ์

แต่ในที่สุดเรื่องราวก็จะจบลงอย่างมีความสุข นอกจากนี้เพาวิภา ภมรสกิตย์ (2528:157) ยังพบอีกด้วยว่า ละครโทรทัศน์มักจะมีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักเป็นหลัก ซึ่งอาจจะ เป็นแนวรักกระจุ่มกระจิม ชายหญิงหญิงจน หรือรักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น ประเภทดอกฟ้า ไร่ส้ม เป็นต้น รวมทั้งยังพบอีกด้วยว่าละครได้นำเสนอแก่นเรื่องทางด้านศีลธรรม (morality theme) ในละครที่เกี่ยวกับความรัก เช่นการประพาศผิดทางเพศ การเสียความบริสุทธิ์ของหญิงสาว ดังนั้นเมื่อทำการวิจัยจึงพบคำตอบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการยืนยันความเชื่อจากการดูละครว่า พรหมจรรย์ เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิง อีกทั้ง เป็นลูกผู้หญิงต้องประพฤติตัวให้เรียบร้อย ความเชื่อมันแม้ส่วนหนึ่งจะเป็นความเชื่อที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กก็ตาม แต่การที่ผู้ดูใช้เวลาอยู่กับละครโทรทัศน์โดยการดูอย่างต่อเนื่องและยาวนาน จึงทำให้มีโอกาสดูแคลนใน "สาร" ที่ละครได้นำเสนอ ดังเช่นที่ บราวโบรว (Babrow, 1989:169) พบว่า แม้จะดูเหมือนว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินจะเป็นความพึงพอใจอันดับต้นๆ ที่คนดูได้รับการดูละครโทรทัศน์ก็ตาม แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า ละครจะไม่หรือไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ดูหรือต่อการรับรู้ความเป็นจริงของผู้ดู ซึ่งสอดคล้องกับที่ ไรท์ (Wright, 1986:120) กล่าวว่าโดยทั่วไปแล้ว คนเราไม่ได้แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ จากสื่อมวลชน แต่เป็นการเพิ่มเติมและย้ำประสบการณ์เก่าๆ เพื่อที่ตนเองจะได้เข้าใจตนเองได้มากขึ้น ดังนั้นการที่ผู้ดูละครโทรทัศน์ยืนยันว่าได้รับประสบการณ์ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิง จึงสอดคล้องกับเนื้อหากระแสหลักของละครโทรทัศน์ไทย

การวิจัยครั้งนี้ แม้ไม่ได้มุ่งศึกษาให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางลักษณะประชากร (อายุ รายได้ อาชีพ การศึกษา) กับความพึงพอใจที่เกิดขึ้นก็ตาม แต่กระนั้นก็ยังพบความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับการศึกษา กับความพึงพอใจบางประการคือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูง จะดูละครเพื่อเป็นการพักผ่อนคลายเครียด เป็นการได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานมากกว่ากลุ่มคนที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งคนดูกลุ่มหลังนี้จะให้คำตอบว่า ตนดูละครแล้วได้รับสาระ ได้รับคำแนะนำได้สำรวจสภาพปัญหาคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ ได้ทำหน้าที่ เชื่อมโยงตัวผู้ดู เข้ากับประสบการณ์ต่างๆ และ เชื่อมโยงผู้ดู เข้ากับบุคคลอื่น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นช่องทาง เชื่อมโยงผู้ดู เข้ากับประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ซึ่งจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) ที่ผู้มีระดับการศึกษาน้อยได้รับการดูละคร เหตุที่เป็นดังนี้ก็ เนื่องจากช่องทางในการขัดเกลา เรียนรู้ทางสังคมของผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อย

กว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้คนมีโอกาสพบช่องทางหรือตัวแทน (agent) ในการสังคมนั้นแตกต่างกันไปด้วย ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีหลายช่องทางในการเรียนรู้ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างกลุ่ม ต่างประสบการณ์ เพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในขณะที่คนด้อยที่มีการศึกษาต่ำ จะถูกจำกัดโอกาสในการประกอบอาชีพ จึงทำให้โอกาสในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ กับผู้คน รวมทั้งความสามารถในการอ่านหนังสือ และข้อจำกัดทางด้านรายได้ที่จะทำให้ติดตามหาสื่ออันมาเป็นแหล่งให้ความรู้ ก็มีน้อยกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง จึงทำให้ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำได้รู้สึกละครโทรทัศน์นั้นนำเสนอสาระต่างๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยพบว่า ที่ความพึงพอใจหลักที่ผู้ดูได้รับจากละครโทรทัศน์คือความสนุกสนาน เพลิดเพลินและการได้หลีกเลี่ยงจากปัญหาชีวิตประจำวันเข้าสู่โลกของละครนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าหน้าที่หลักของละครโทรทัศน์ คือการให้ความเพลิดเพลิน อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการผลิตละครโทรทัศน์ แต่ในขณะที่เดียวกันผู้ดูก็ได้ใช้ละครโทรทัศน์เป็นตัวกลางในการสำรวจความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตผู้อื่น แล้วนำมาเทียบกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตตนเอง ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต อุปสรรค ปัญหาต่างๆ ที่ได้รับ อีกทั้งได้รับความแนะนำบางประการ เช่น ด้านการแก้ปัญหา การมีความอดทนในการดำเนินชีวิต แม้ลักษณะเช่นนี้จะขึ้นอยู่กับภาระให้ความหมาย (meaning) ของแต่ละปัจเจกบุคคล ที่ได้รับจากเนื้อหาของละคร (text) ก็ตาม การที่ความหมายเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ดูได้ตีความเนื้อสาร คือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเนื้อสารหรือเนื้อหาของละครโทรทัศน์นั้นมีความสำคัญ ซึ่งทางฝ่ายผู้ผลิตละครโทรทัศน์สมควรคิดเพียงแต่ว่า ละครโทรทัศน์เป็นเพียงสื่อ เพื่อความบันเทิง (just entertainment) เท่านั้น ดังนั้นผู้ส่งสารจึงควรที่จะเพิ่มความระมัดระวังในการส่งสารมายังผู้ดูละคร และควรที่จะพยายามใช้ละครโทรทัศน์ให้มีผลทางบวกมากที่สุด นอกเหนือจากความเพลิดเพลินอารมณ์แล้ว ก็ควรจะทำให้มีผลทางด้านอื่นๆ ด้วย เช่นผลต่อสติปัญญาของผู้ดูแต่ละบุคคล เพื่อเป็นการยกระดับทัศนคติและสติปัญญาของผู้ดู ซึ่ง เป็นกลุ่มหลักในการดูละครโทรทัศน์ ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม มิ

าษาที่ละครโทรทัศน์เป็นเพียงแหล่งที่ใช้ผ่อนคลายความเครียด หรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาชีวิตประจำวัน ดังเช่นที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. จากการใช่วิธีวิจัยแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (depth interveiw) นี้มีข้อจำกัดเรื่องความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ หากให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถตอบคำถามได้เท่าที่ผู้ถามต้องการ เพราะการดูละครส่วนใหญ่มจะเป็นสิ่งที่ทำเป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่แม้แต่ตัวผู้ดูเองก็ให้คำตอบได้ลำบากถึงสาเหตุแห่งการดูที่แท้จริง ดังนั้น จึงขอเสนอแนะว่าถ้าใช่วิธีศึกษาแบบเข้าร่วมสังเกตการณ์ภาคสนาม (feild study) จะทำให้ได้รายละเอียดของพฤติกรรมการดูละครโทรทัศน์ อันจะนำไปสู่คำตอบที่ต้องการทราบได้มากกว่า

2. คำถามที่ใช้ถามถึงความพึงพอใจที่ได้รับจากการดูละครโทรทัศน์ ควรจะเป็นทั้งคำถามที่มีความยืดหยุ่น (flexible) สามารถปรับให้สอดคล้องกับคำตอบที่ได้รับ และควรเป็นคำถามนำด้วย เพราะในกรณีที่ผู้ตอบไม่สามารถนึกออกได้เลยว่าตนได้รับความพึงพอใจอะไรบ้างจากการดู คำถามปิดจะเป็นประโยชน์ช่วยทำให้ผู้ตอบ ตอบปัญหาได้

3. การศึกษาครั้งนี้เน้นที่ตัวผู้รับสาร และให้หน้าหนักเป็นบางด้านแก่ตัวผู้ส่งสารจึงน่าที่จะมีการศึกษาเนื้อสาร ในแง่ลักษณะแก่นเรื่องของละคร วิธีการนำเสนอ วิธีการดำเนินเรื่อง ฯลฯ เพื่อให้ทราบถึงภาษาภาพที่ละครโทรทัศน์นำเสนอ

4. ควรศึกษากลุ่มผู้ดูละครที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มผู้ดูที่เป็นชนชั้นสูง หรือกลุ่มผู้ชาย เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการดูความพึงพอใจที่ได้รับ ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกับกลุ่มที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้